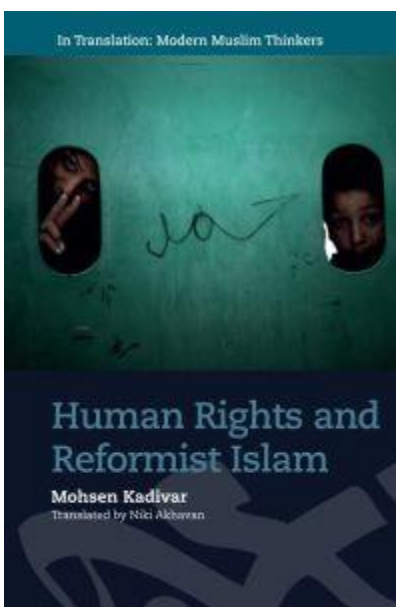

انتشار ویرایش دوم کتاب حق الناس به زبان انگلیسی

محسن کدیور

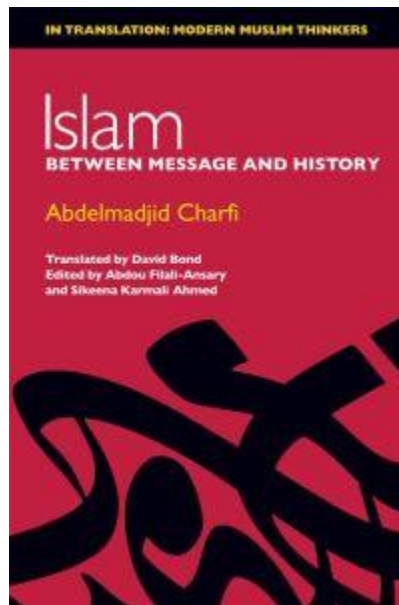
۱۶ فروردین ۱۴۰۰

کتاب *حق الناس: اسلام و حقوق بشر* در مهر ۱۳۸۷ توسط انتشارات کویر در تهران در ۴۳۶ صفحه منتشر شد. دو ماه قبل از آن، من برای تدریس در دانشگاه ویرجینیا از ایران خارج شده بودم. نسخه کاغذی کتاب مدت‌ها بعد به دستم رسید. کتاب در کمتر از یک سال به چاپ چهارم رسید و مورد نقد و بررسی صاحب نظران قرار گرفت. با انتشار انتقادات من در جریان جنبش سبز مردم ایران (مقالات، یادداشت‌ها، سخنرانی‌ها، مصاحبه‌ها، نامه‌ها و بیانیه‌ها) (۱) در دوران ریاست جمهوری محمود احمدی نژاد از نیمه سال ۱۳۸۸ انتشار کلیه آثارم به هر شکل در ایران ممنوع، وبسایتم فیلتر، و حکم «اخراج و انفصال دائم از خدمات دولتی» مورخ ۸ شهریور ۱۳۹۰ به امضای «دکتر عبدالحسین خسروپناه رئیس مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران» برایم ایمیل شد! در زمان صدور این حکم غیرقانونی که بدون برگزاری دادگاه صادر شده بود، من استاد مدعو مطالعات اسلامی در دانشگاه دوک بودم. به بیان سهروردی «غربت غریبه» آغاز شده بود.

بعد از رئیس جمهور شدن حسن روحانی اعلام شد که "هیچ نویسنده‌ای ممنوع القلم نیست و تجدید چاپ کتابهای منتشر شده نیاز به مجوز جدید ندارد". (۲) نشر نی و کویر به ترتیب چاپ پنجم دو کتاب «حکومت ولایی» و «حق الناس» مرا در فروردین ۱۳۹۳ تجدید چاپ کردند، اما وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برای ترخیص کتاب از چاپ‌خانه مجوز صادر نکرد! و ضرر هنگفتی متوجه ناشران کتابهای من شد. با اجازه از ناشران نسخه پی‌دی اف کتابهایم را برای استفاده عموم در وبسایتم گذاشتم. کم‌کم به فکر انتشار کاغذی کتابهایم خارج از ایران

و تسریع در ترجمه آنها به زبانهای دیگر خصوصاً عربی و انگلیسی افتادم، خصوصاً که با گذشت بیش از یک دهه این کتابها نیاز به ویرایش جدید داشتند.

در تاریخ ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۳ در دانشگاه آقاخان در لندن سخنرانی‌ای با عنوان «نظریه سیاسی و منافع عمومی آیت الله خمینی» در کنفرانس «چالش‌های دولت مدرن: مفاهیم "جایگزین اسلامی"» ارائه کردم. (۳) در ضمن این دیدار ترجمه انگلیسی برخی آثار من در ضمن «مجموعه ترجمه متفکران مدرن مسلمان» (۴) به دبیری دکتر عبدالفیلالی انصاری (۵) توسط موسسه مطالعه تمدنهای مسلمانان دانشگاه آقاخان (۶) مورد بحث قرار گرفت. تا آن زمان در این مجموعه ترجمه دو کتاب منتشر شده بود:

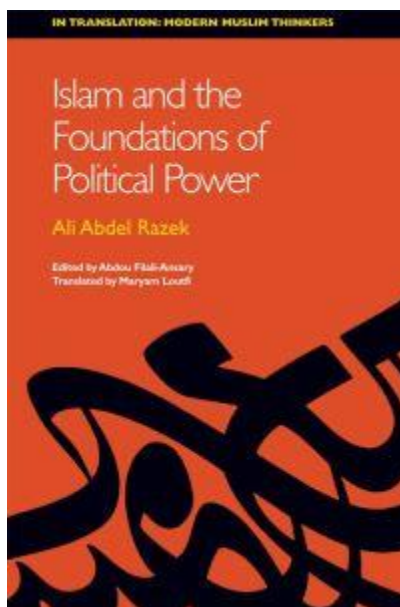

عبدالمجید شرفی (متفکر تونسی متولد ۱۹۴۲)، *الاسلام بین الرسالة والتاریخ* (۲۰۰۱) (۷)

علی عبدالرازق (متفکر مصری، ۱۸۸۸-۱۹۶۶)، *الاسلام و اصول الحکم* (۱۹۲۵) (۸)

هر دو کتاب در زمره مهمترین متون اسلامی به زبان عربی محسوب می شدند. دو کتاب دیگر هم در این

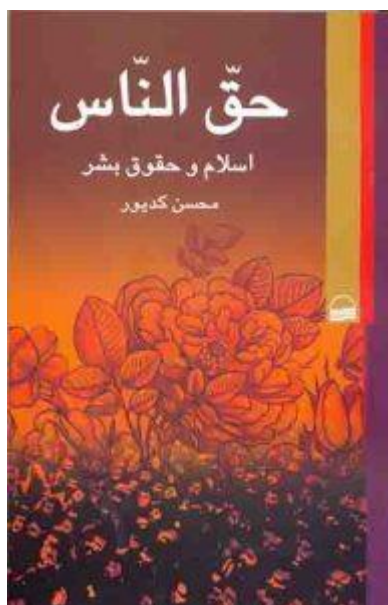
مجموعه در دست انتشار بود:

عزیز العظمة (متفکر سوری، متولد ۱۹۴۷)، *العلمانیة فی الفكر العربی الحدیث* (۹)

حسین احمد امین (متفکر مصری، ۱۹۳۲-۲۰۱۴)، *دلیل المسلم الحزین* (۱۰)

در نهایت ترجمه انگلیسی کتاب *حق الناس* به عنوان پنجمین کتاب این مجموعه در سال ۲۰۱۵/م ۱۳۹۴ ش پذیرفته شد. این نخستین کتاب یک نویسنده ایرانی و اولین کتابی است که از زبان فارسی در این مجموعه وزین ترجمه و منتشر می شود. هر چهار کتاب قبلی این مجموعه از عربی به انگلیسی ترجمه شده اند.

از سوی ناشر، خانم دکتر نیکی اخوان (دانشیار و مدیر گروه مطالعات رسانه و ارتباطات دانشگاه کاتولیک آمریکا) (۱۱) به عنوان مترجم انتخاب شد. با اینکه برخی فصول کتاب قبلاً به انگلیسی ترجمه شده بود مترجم کل کتاب را با یک قلم ترجمه کرد. به تصمیم ناشر ضمیمه فصل نهم "حقوق شرعی مخالف سیاسی و احکام فقهی بغی، محاربه و افساد" چهارده پرسش من از استاد مرحوم منتظری و پاسخهای ایشان (۱۲) به انگلیسی ترجمه نشد. امیدوارم در آینده فرصتی فراهم شود تا منتخبی از آثار این فقیه عالیقدر به زبان انگلیسی ترجمه و منتشر شود.

نویسنده ترجمه انگلیسی را با دقت ویرایش کرد. در طول این فرایند، کتاب از یک ترجمه صرف به نسخه ویراسته، تجدیدنظر شده، به روز شده و گسترش یافته *حق الناس* به زبان انگلیسی و در حقیقت به «ویرایش دوم کتاب» بدل شد. با این که ویرایش اول به زبان فارسی در سال ۱۳۸۷ ش/۲۰۰۸ م منتشر شده بود، سیزده سال پس از آن نیز این موضوع را رها نکرده بودم. در این مدت در خصوص آراء و نظراتی که در کتاب منتشر شده بود اندیشیده، آنها را تعمیق نموده، در تعدادی نیز تجدید نظر کرده بودم. ویراست دوم کتاب به زبان انگلیسی دارای ویژگی‌های زیر است (۱۳):

نخست، در ویرایش اول فارسی اشتباهات تایپی زیادی وجود داشت، هم در متن و هم در پانویس‌ها. نسخه نهایی کتاب باید بازبینی و تصحیح می‌شد که شاید به دلیل عدم حضور نویسنده در ایران انجام نگرفته بود. تمام اشتباهات تایپی در نسخه انگلیسی اصلاح شده است.

دوم، تمام ارجاعات در ترجمه انگلیسی بازنگری شده، و کتابنامه به‌روز شده است.

سوم، در متن تغییرات اندکی (کمتر از ۰.۱٪) صورت گرفته و در پاورقی تذکر داده شده است.

چهارم، تعداد زیادی از پانویس‌ها بازنگری و تعداد زیادی هم برای روشن‌تر شدن متن افزوده شده است.

پنجم، نویسنده برای نه فصل کتاب مؤخره نوشته است. (۱۴) این مؤخره‌ها جدیدترین آراء مؤلف را به دست می‌دهد. این یکی از مهم‌ترین به‌روز رسانی‌هایی است که در برگردان انگلیسی و ویرایش دوم انجام شده است. مؤخره‌ها در متن ادغام نشده تا اصالت ترجمه محفوظ بماند.

ششم، نویسنده مقدمه‌ای تحلیلی انتقادی بر ترجمه انگلیسی نوشته است، که جداگانه به آن اشاره می‌کنم. هفتم، در پایان کتاب واژه‌نامه‌ای (۱۵) افزوده شده است.

برگردان انگلیسی *حق الناس* نسبت به نسخه فارسی آن کامل‌تر و جامع‌تر از کار درآمده است. مقدمه ویرایش دوم و مؤخره فصول نه‌گانه مستقیماً توسط نویسنده به انگلیسی نوشته شده است. مقدمه کتاب در هفتاد صفحه شامل شش بخش است. در پنج بخش نخست آراء مهم‌ترین متفکران معاصر درباره «اسلام و حقوق بشر» تحلیل انتقادی شده است، به ترتیب: محمود محمد طه (۱۹۰۹-۱۹۸۵ سودان)، عبدالله احمد النعیم (متولد ۱۹۴۶ سودان)، آن الیزابت مایر (متولد ۱۹۴۵ امریکا)، محمد مجتهد شبستری (متولد ۱۹۳۶/م ۱۳۱۵ ش ایران)، و عبدالعزیز ساشادینا (متولد ۱۹۴۲ تانزانیا). در این بررسی، طه نماینده آثار عربی درباره اسلام و حقوق بشر است، مجتهد شبستری نماینده آثار فارسی و سه نفر دیگر نماینده آثار انگلیسی. مایر نویسنده مشهورترین کتاب درباره اسلام و حقوق بشر از منظر غربی و فردی غیرمسلمان است. چهار نویسنده دیگر را می‌توان برجسته‌ترین متفکران معاصر مسلمان در حوزه اسلام و حقوق بشر دانست. در هر بخش ابتدا توصیف کوتاهی از آثار و آراء هر یک از این متفکران درباره حقوق بشر ارائه شده، سپس به تحلیل انتقادی و مرور مزایا و کاستی‌های رای ایشان پرداخته ام. بخش آخر طولانی‌ترین بخش مقدمه است و خود شامل چهار قسمت می‌باشد. نخست، معرفی منضبط رأی نویسنده درباره اسلام و حقوق بشر، بعد مقایسه دیدگاه مؤلف با پنج متفکر دیگر، سپس شرح ترتیب زمانی و تطبیقی این شش رویکرد به دست داده شده و در قسمت پایانی درباره ویرایش دوم و مزایای آن نسبت به ویرایش اول نکاتی بیان شده است.

پروفسور میرجام کونکالر (استاد دانشکده مطالعات پیشرفته سوئد) بر کتاب پیشگفتاری مبسوط با عنوان «تجدید نظر در شریعت در پرتو اعلامیه جهانی حقوق بشر» در ۲۲ صفحه نوشته است. (۱۶) خانم دکتر شارلوت وایتنگ (مدیر بخش انتشارات دانشگاه آقاخان، موسسه مطالعه تمدنهای مسلمانان) (۱۷) تمام کتاب از جمله متون انگلیسی نویسنده در مقدمه و مؤخره‌ها را ویرایش کرده است. عنوان کتاب در ویرایش دوم «حقوق بشر و اسلام نواندیش» انتخاب شد. (۱۸) ناشر کتاب انتشارات دانشگاه ادینبورگ در شهر ادینبورگ (اسکاتلند، بریتانیا) با همکاری انتشارات دانشگاه آقاخان است. (۱۹) تعداد صفحات کتاب ۵۵۲ صفحه می باشد.

ویرایش دوم کتاب حق الناس سیزده سال بعد از ویرایش اول، نه به زبان اصلی بلکه به انگلیسی منتشر شده است. چرا که نویسنده بر خلاف قانون همچنان از حق نشر در کشور خود محروم است. (۲۰) داستان *حق الناس* روایتی واقعی و شگفت از تراژدی-کمدی "اسلام و حقوق بشر" است که نه فقط به صورت نظری بلکه متأسفانه در عمل اتفاق افتاده است.

اما ویرایش دوم حق الناس به زبان فارسی هم در دست انتشار است، البته متأسفانه نه در ایران، بلکه در آلمان! قطعات انگلیسی آن به فارسی ترجمه شده و کل کتاب در دست ویرایش است، و به امید خدا تا تابستان امسال توسط «نشر اندیشه های نو» منتشر می شود. ترجمه عربی ویرایش دوم حق الناس هم در دست انجام است. این نخستین کتاب من است که به زبان انگلیسی منتشر می شود. کتابهای دیگری به انگلیسی (اعم از ترجمه و تألیف)، به عربی (ترجمه)، و به فارسی (تألیف، اعم از کار جدید و ویرایش دوم کارهای قبلی) در راه است. به شکل مشخص در سال جاری شمسی (۱۴۰۰) شش کتاب دیگر به انگلیسی (یک ترجمه)، به عربی (دو ترجمه) و به فارسی (سه تألیف: یک کار جدید و دو ویرایش دوم کارهای قبلی) از این قلم منتشر خواهد شد، انشاءالله. منتظر باشید. عدو شود سبب خیر اگر خدا خواهد!

یادداشت‌ها

۱. بنگرید به ندای سبز: روایتی از جنبش مردم ایران، جلد اول: نوشتارها (۱۳۸۸-۱۳۹۳)، کتاب الکترونیکی، آبان ۱۳۹۳، ۴۷۸ صفحه.

۲. نامه یک نویسنده ممنوع القلم به وزیر ارشاد، ۱ مرداد ۱۳۹۳، پیشین، صص ۲۶۷-۲۷۰.

3. 'Ayatollah Khomeini's Political Theory & Public Interest' in Challenges to the Modern State: Notions of an 'Islamic Alternative', Aga Khan University, London, May 6th 2014.

4. [In Translation: Modern Muslim Thinkers](#)

5. Series Editor: Abdou Filali-Ansary

6. [Aga Khan University, Institute for the Study of Muslim Civilizations, London, United Kingdom \(AKU-ISMC\)](#)

7. Abdelmadjid Charfi. *Islam Between Message and History*. Translated by David Bond, Edited by Abdou Filali-Ansary, Sikeena Karmali Ahmed. 2009, 192 pages.

8. Ali Abdel Razek. *Islam and the Foundations of Political Power*. Translated by Maryam Loutfi, Edited by Abdou Filali-Ansary. 2012, 144 pages.

9. Aziz al-Azmeh. *Secularism in the Arab World Contexts, Ideas and Consequences*. Translated by David Bond. 2020. 592 pages.

10. Hussein Ahmad Amin. *The Sorrowful Muslim's Guide*. Translated by Yasmin Amin, Nesrin Amin. 2018. 232 pages.

11. Associate Professor and Chair, Department of Media and Communication Studies at the Catholic University of America

۱۲. حق الناس، ویرایش اول، تهران: کویر، ۱۳۸۷، صص ۲۴۳-۲۸۳.

13. Human Rights and Reformist Islam, 2021, p. c.

۱۴. فصول سوم تا دهم و چهاردهم.

15. Glossary

16. Mirjam Künkler (Professor at the Swedish Collegium for Advanced Study), Foreword: Revising Shari'a in the Light of the Universal Declaration of Human Rights

17. Charlotte Whiting (Manager, Publications Department at the Aga Khan University, Institute for the Study of Muslim Civilizations)

18. [Human Rights and Reformist Islam](#)

19. Edinburgh: [Edinburgh University Press](#), (in association with Aga Khan University Institute for the Study of Muslim Civilizations, London, United Kingdom)

۲۰. بنگرید به یادداشت [ممنوع القلمی و خط قرمزهای آزادی بیان](#)، ۲۶ تیر ۱۳۹۹.

kadivar.com

<https://kadivar.com/18652/>

kadivar.mohsen59@gmail.com

تمام حقوق محفوظ است.

نقل مطلب به هر صورت تنها با ذکر منبع مجاز است.